

De weg van de vreedzame krijger

Dan Millman bij Boekery:

De weg van de vreedzame krijger
De twaalf poorten naar de ziel
De verborgen school
Het leven waarvoor je geboren bent

Dan Millman

*De weg van de
vreedzame krijger*

Een spirituele zoektocht
naar geluk en verlichting

Eerder verschenen bij uitgeverij Het Spectrum
onder de titel *Een ongewone leraar*

Eerste druk 2008
Zesde druk 2021

ISBN 978-90-225-9020-1
ISBN 978-94-023-1500-4 (e-book)
NUR 728

Oorspronkelijke titel: *Way of the Peaceful Warrior*
Vertaling: Inger Limburg
Omslagontwerp: bij Barbara
Omslagbeeld: Shutterstock
Zetwerk: Elgraphic

© 1980, 2011 Dan Millman
© 2008 Nederlandse vertaling Meulenhoff Boekerij bv, Amsterdam

De uitgever heeft ernaar gestreefd alle rechten van derden te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen contact opnemen met Meulenhoff Boekerij bv, Amsterdam.

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

*Opgedragen aan de Ultieme Krijger van de Vrede
van wie Socrates slechts een vluchtige weerspiegeling is
– Die geen naam heeft, en toch vele,
en Die de Bron van ons allen is*

‘Krijgers, krijgers noemen wij onszelf. We vechten voor schitterende
deugdzaamheid, voor hoogwaardig streven, voor sublieme wijsheid,
daarom noemen wij onszelf krijgers.’

– Aunguttara Nikaya

Inhoud

Voorwoord	11
Het tankstation aan het einde van de regenboog	13
<i>Deel 1: De wind der verandering</i>	
1 Golven van magie	45
2 Het web van illusies	62
3 De bevrijding	85
<i>Deel 2: De training van de krijger</i>	
4 Het zwaard wordt gescherpt	109
5 Het bergpad	155
6 Ondenkbare vreugde	179
<i>Deel 3: Redeloos geluk</i>	
7 De laatste zoektocht	197
8 De poort gaat open	213
Epiloog: Gelach in de wind	229
Nawoord	233
Dankwoord	237

Voorwoord

Vanaf december 1966, tijdens mijn derde jaar aan de Universiteit van Californië in Berkeley, vond in mijn leven een reeks uitzonderlijke gebeurtenissen plaats. Het begon allemaal om tien voor half vier in de ochtend toen ik Socrates voor het eerst tegen het lijf liep bij een tankstation. (Hij vertelde mij niet zijn echte naam, maar nadat ik die eerste nacht wat tijd met hem had doorgebracht, noemde ik hem in een opwelling naar de oude Griekse wijsgeer; hij vond het een mooie naam en dus hielden we het zo.) Die toevallige ontmoeting en de avonturen die erop volgden, zouden mijn leven volledig omgooien.

De jaren voorafgaand aan 1966 waren een periode van groot geluk. Nadat ik was opgegroeid bij liefhebbende ouders in een veilige omgeving, won ik het wereldkampioenschap trampolinespringen in Londen, reisde ik door Europa en ontving ik veel onderscheidingen. Het leven leverde veel beloningen op, maar geen blijvende rust of voldoening.

Nu besef ik dat ik in zekere zin al die jaren had geslapen en alleen maar droomde dat ik wakker was. Tot ik Socrates ontmoette, die mijn mentor en vriend werd. Voor die tijd had ik altijd geloofd dat een rijk leven vol vreugde en wijsheid mijn geboorterecht was als mens, en dat mij dat in de loop van de tijd vanzelf zou worden geschonken. Ik had nooit gedacht dat ik zou moeten leren hóe ik moest leven; dat er bepaalde methodes en manieren waren om naar de wereld te kijken die ik moest leren voordat ik kon ontwaken in

een eenvoudig, gelukkig, ongecompliceerd leven.

Socrates liet mij mijn fouten zien door mijn manier van leven tegenover de zijne te stellen, de Weg van de Vreedzame Krijger. Hij lachte me voortdurend uit om mijn eigen serieuze, zorgelijke, problematische leven, net zolang tot ik leerde kijken door zijn ogen vol wijsheid, troost en humor. En hij bleef doorgaan tot ik ontdekte wat het betekent om als krijger te leven.

Vaak bleef ik bij hem tot in de vroege ochtend – luisterend, discussiërend en, ondanks mezelf, lachend. Dit verhaal is gebaseerd op mijn avontuur, maar het is wel een roman. De man die ik Socrates noem, bestond echt. Maar hij wist zich zo in de wereld te mengen dat het soms moeilijk was om vast te stellen waar hij ophield en andere leraren en levenservaringen begonnen. Ik heb mij wat vrijheden veroorloofd in de dialogen en hier en daar in de chronologie en ik heb anekdotes en metaforen aan het verhaal toegevoegd om de lessen waarvan Socrates zou willen dat ik ze doorgeef aan anderen te benadrukken.

Het leven is geen privé-aangelegenheid. Een verhaal en de daaruit te trekken lessen zijn alleen nuttig als ze met anderen worden gedeeld. Daarom heb ik ervoor gekozen om mijn leraar te eren door zijn vlijmscherpe wijsheid en humor met jou te delen.

Het tankstation aan het einde van de regenboog

Nu begint het leven, dacht ik, terwijl ik mijn vader en moeder gedag zwaaide en wegreed in mijn vertrouwde Valiant, zijn vaalwitte kofferbak volgepropt met de spullen die ik had ingepakt voor mijn eerste studiejaar. Ik voelde me sterk, onafhankelijk; ik kon alles aan.

Terwijl ik luid meezong met de radio, reed ik met een flinke vaart noordwaarts over de snelwegen van Los Angeles, vervolgens over de Grapevine en naar Route 99, die mij langs de groene akkers voerde die zich uitstrekken tot aan de voet van het San Gabrielgebergte.

Net voor het begon te schemeren, ving ik tijdens de bochtige afdaling door de heuvels van Oakland een glimp op van de baai van San Francisco. Mijn opwinding steeg naarmate ik dichterbij de campus van Berkeley kwam.

Toen ik mijn studentenflat had gevonden, pakte ik mijn spullen uit en tuurde ik uit het raam naar de Golden Gate Bridge en de lichtjes van San Francisco die flonkerden in de duisternis.

Vijf minuten later wandelde ik over Telegraph Avenue, bekeek de etalages, snoof de frisse Noord-Californische lucht op en genoot van de geuren die uit de kleine cafés stroomden. Dit alles bracht me in een roes en ik wandelde tot na middernacht over de prachtig aangelegde paden van de campus.

De volgende ochtend, direct na het ontbijt, liep ik naar de Harmoniegymzaal, waar ik zes dagen per week zou trainen; vier uren van zweegen, zweeten en trampolinespringen per dag om mijn droom om kampioen te worden waar te maken.

Na twee dagen had ik al het gevoel te verdrinken in een zee van mensen, papier en roosters. Al snel liepen de maanden in elkaar over, net zo vloeiend als de milde seizoenen van Californië. De colleges overleefde ik; in de gymzaal was ik op mijn best. Een vriend had mij ooit verteld dat ik een geboren acrobaat was. Ik paste in ieder geval precies in het plaatje: keurig geknipt, bruin haar, een slank, pezig lichaam. Ik had altijd al een voorliefde gehad voor gewaagde stunts; als kind genoot ik van spelletjes op de grens van de angst. De gymzaal was mijn heiligdom geworden, waar ik opwindend, uitdagingen en een zekere mate van voldoening vond.

Tegen het einde van mijn eerste twee studiejaar was ik al in Duitsland, Frankrijk en Engeland geweest, waar ik de Amerikaanse turnfederatie vertegenwoordigde. Ik won het wereldkampioenschap trampolinespringen; mijn trofeeën stapelden zich op in een hoekje van mijn kamer; mijn foto stond zo vaak in de *Daily Californian* dat men mij begon te herkennen. De vrouwen glimlachten naar me. Susie, een aantrekkelijke, altijd lieve vriendin met kort, blond haar en een tandpastaglimlach, legde steeds vaker amoureuze bezoeken af. Het ging zelfs goed met mijn studie. Ik was zielsgelukkig.

Maar aan het begin van de herfst van 1996, mijn derde studiejaar, groeide er iets duisters en ongrijpbaars in mij. Inmiddels had ik het studentenhuus verlaten en woonde ik alleen in een klein appartementje achter het huis van mijn huisbaas. In die periode werd ik steeds zwaarmoediger, ondanks mijn successen. Kort daarop begonnen de nachtmerries. Bijna ieder nacht schrok ik wakker, badend in het zweet. De droom was bijna iedere keer hetzelfde:

Ik loop in mijn eentje door een donkere straat in een stad; hoge gebouwen zonder deuren en ramen doemen op uit een dichte, kolkende mist.

Een grote gedaante, gehuld in een zwarte mantel, komt op me af. Ik voel, meer dan dat ik het zie, een ijzingwekkende schim, een glimmende, witte schedel met zwarte oogkassen die me in doodse stilte aanstaren. Een

benige, witte vinger wijst naar mij; de witte knokkels krommen zich tot een wenkende klauw. Ik verstijf.

Een man met wit haar verschijnt vanachter de angstaanjagende, met een kap bedekte gedaante; zijn gezicht is sereen en glad. Zijn voetstappen zijn geluidloos. Op de een of andere manier voel ik dat hij mijn enige hoop op ontsnapping is; hij heeft de kracht om mij te redden, maar hij ziet me niet en ik kan hem niet roepen.

Spottend met mijn angst draait de Dood zich om en staat oog in oog met de witharige man, die hem in zijn gezicht uitlacht. Woedend probeert de Dood hem te pakken te krijgen. Het volgende moment vliegt de schim in mijn richting, want de oude man heeft hem bij zijn mantel gegrepen en door de lucht gegooid.

Plotseling verdwijnt Magere Hein. De man met het glanzende witte haar kijkt me aan en strekt zijn handen uitnodigend uit. Ik loop naar hem toe, en stap in zijn lichaam waar ik in hem oplos. Als ik omlaag kijk naar mezelf zie ik dat ik een zwart gewaad aan heb. Ik hef mijn handen naar mijn gezicht en zie gebleekte, witte, knokige botten die zich samenvoegen in een gebed.

En op dat moment werd ik steeds naar adem snakkend wakker.

Op een nacht in het begin van december lag ik in bed te luisteren naar de huilende wind die door een klein barstje in het raam van mijn appartement drong. Ik kon niet meer slapen, stond op en trok mijn versleten spijkerbroek, een t-shirt, gymschoenen en een gevoerd jack aan en liep de nacht in. Het was vijf over drie.

Ik liep doelloos rond, snoof de vochtige, frisse lucht diep op, keek omhoog naar de sterrenhemel en luisterde of er misschien ergens een geluid klonk in de stille straten. De kou maakte me hongerig, dus ik ging op weg naar een tankstation dat de hele nacht open was om wat koekjes en een blikje fris te kopen. Met mijn handen in mijn zakken, stak ik haastig de campus over en liep langs de slapende huizen tot ik bij de lichten van het tankstation kwam. Het was een felverlichte,

fluorescerende oase in een duistere wildernis van gesloten eettentjes, winkels en bioscopen. Ik liep om het hoekje van de garage die naast het tankstation lag en struikelde bijna over een man die in de schaduw zat en met zijn stoel tegen de roodbetegelde muur van het gebouwtje leunde. Geschrokken liep ik achteruit. Hij droeg een rode, wollen muts, een grijze ribfluwelen broek, witte sokken en Japanse sandalen. Zo te zien had hij het lekker warm in zijn lichte windjack, terwijl het volgens de thermometer bij zijn hoofd maar 3 graden was.

Zonder op te kijken zei hij met een krachtige, bijna muzikale stem: 'Sorry dat ik je heb laten schrikken.'

'O, eh, dat geeft niet. Verkoopt u ook koude cola?'

'Ik heb hier alleen vruchtensap. En zeker geen oude cola!' Hij keerde zich naar me toe en met een lichte glimlach trok hij de muts van zijn hoofd waardoor zijn glanzend witte haardos verscheen. Toen lachte hij.

Die lach! Ik staarde hem wezenloos aan. Het was de oude man uit mijn droom! Het witte haar, het kalme, rimpelloze gezicht, een lange, dunne man van in de vijftig of zestig. Hij lachte opnieuw. Verward liep ik naar de deur waar 'kantoor' opstond, en duwde hem open. Tegelijk met de deur van het kantoor voelde ik een andere deur opengaan naar een andere dimensie. Ik liet mij op een oude bank vallen en rilde; ik vroeg me af wat er al schreeuwend door die deur mijn ordelijke wereldje binnen zou komen. Mijn angst was vermengd met een vreemde fascinatie die ik niet kon doorgronden. Ik zat daar maar, haalde langzaam adem en probeerde weer greep te krijgen op de gewone wereld.

Ik keek het kantoortje rond. Het leek in niets op de gebruikelijke kille, wanordelijke inrichting van een tankstation. De bank waarop ik zat was bedekt met een versleten, maar kleurrijke Mexicaanse doek. Links van mij, bij de ingang, stond een schap keurig gesorteerde reisbenodigdheden: autokaarten, zekeringen, zonnebrillen et cetera. Achter een klein, donkerbruin, walnoothouten bureau stond een met zandkleurig ribfluweel beklede stoel. Een waterautomaat stond naast een deur waarop een bordje 'privé' hing. Naast mij was nog een deur die naar de garage leidde.

Wat mij het meest trof was de huiselijke sfeer die in de kamer hing. Over de hele lengte lag een felgeel, geknoopt kleed, dat reikte tot vlak voor de deurmat bij de ingang. De muren waren kort geleden witgeschilderd en een paar landschapsschilderijen gaven er kleur aan. De zachte, warme gloed van de lampen brachten mij tot rust. Het was een kalmerend contrast met het felle licht van buiten. Al met al voelde de kamer warm, ordelijk en veilig.

Hoe kon ik weten dat dit het toneel zou worden van onvoorspelbare avonturen, magie, angst en romantiek? Op dat moment dacht ik alleen: een haardvuur zou hier niet misstaan.

Al snel werd mijn ademhaling rustiger en ik was weliswaar nog niet gerustgesteld, maar in ieder geval waren mijn gedachten opgehouden met malen. De gelijkenis van deze witharige man met de man in mijn droom moest wel toeval zijn. Met een zucht stond ik op, ritste mijn jack dicht en liep naar buiten, de koude lucht in.

Hij zat er nog steeds. Toen ik voorbij liep en nog een laatste keer vluchtig naar zijn gezicht keek, werd mijn blik gevangen door een schittering in zijn ogen. Ik had nog nooit zulke ogen gezien. Eerst leek het of ze gevuld waren met tranen die op het punt stonden over zijn wangen te biggelen; daarna veranderden de tranen in een fonkeling, alsof het licht van de sterren erin werd weerkaatst. Ik werd door zijn blik aangetrokken tot de sterren een weerkaatsing van zijn ogen leken te worden. Even was ik verdwaasd; ik zag niets anders dan die ogen, de onverzettelijke en nieuwsgierige blik van een baby.

Ik weet niet hoelang ik daar heb gestaan; misschien een paar seconden of minuten, misschien langer. Met een schok realiseerde ik me weer waar ik was. Ik mompelde goedenacht, had het gevoel dat ik stond te wankelen en liep snel naar de hoek.

Toen ik bij de stoeprand kwam, stond ik stil. Mijn nek tintelde; ik had het gevoel dat hij naar me keek. Ik keek achterom. Er waren niet meer dan vijftien seconden voorbijgegaan, maar daar stond hij, *boven op het dak*, met zijn armen over elkaar, omhoog te kijken naar de sterrenhemel. Ik staarde naar de lege stoel die nog steeds tegen de muur geleund stond en keer weer omhoog. Dit was onmogelijk! Als hij bezig was geweest een wiel te verwisselen van een enorme pom-

poen die werd voortgetrokken door gigantische muizen, was het effect niet schokkender geweest.

In de stilte van de nacht staarde ik omhoog naar zijn slanke silhouet; zelfs op die afstand was hij nog een indrukwekkende gestalte. Ik hoorde de sterren rinkelen als belletjes in de wind. Plotseling draaide hij zijn hoofd om en keek me recht in de ogen. Hij stond ongeveer twintig meter bij me vandaan, maar ik kon zijn adem bijna voelen op mijn gezicht. Ik rilde, maar niet van de kou. Die deur, de overgang van realiteit naar dromen, ging weer open.

Ik keek naar hem op. ‘Ja,’ zei hij. ‘Kan ik je helpen?’ Voorspellende woorden!

‘Neem me niet kwalijk, maar...’

‘Ik neem je niets kwalijk.’ Hij glimlachte. Ik voelde mijn gezicht rood worden; dit begon irritant te worden. Hij speelde een spelletje met me, maar ik kende de regels niet.

‘Oké, hoe bent u op dat dak terechtgekomen?’

‘Op het dak?’ vroeg hij met een onschuldige en verbaasde blik.

‘Ja. Hoe bent u van die stoel,’ ik wees ernaar, ‘op het dak gekomen in minder dan twintig seconden? U leunde op deze plek tegen de muur aan. Ik draaide me om, liep naar de hoek, en u...’

‘Ik weet precies wat *ik* aan het doen was,’ zei hij met donderende stem. ‘Dat hoeft je me niet te vertellen. De vraag is, weet je wat *jij* aan het doen was?’

‘Natuurlijk weet ik wat ik aan het doen was!’ Ik begon nu boos te worden; ik was toch geen kind dat een preek nodig had! Maar ik wilde zo graag te weten komen wat voor truc de oude man had gebruikt, dat ik mij beheerste en beleefd vroeg: ‘Vertelt u mij alstublieft hoe u op dat dak terecht bent gekomen.’

Hij bleef me aanstaren zonder iets te zeggen totdat mijn nek begon te prikken. Uiteindelijk antwoordde hij: ‘Met de ladder. Hij staat tegen de achterkant.’ Toen keek hij weer omhoog en negeerde me.

Ik liep snel om het gebouwtje heen. Daar stond inderdaad een oude ladder die kromgetrokken tegen de muur geleund stond. Maar de ladder reikte maar tot minstens 2 meter onder de dakrand; zelfs als hij hem had gebruikt – wat zeer onwaarschijnlijk was – kon dat

niet verklaren hoe hij in een paar seconden boven was gekomen.

In het donker viel iets op mijn schouder. Ik hapte naar adem, draaide me snel om en zag zijn hand. Op de een of andere manier was hij naar beneden gekomen en vlak achter me gaan staan. Toen kwam het enige mogelijk antwoord in mij op. Hij had een tweelingbroer. Blijkbaar hadden ze er lol in om onschuldige bezoekers schrik aan te jagen. Ik sprak hem beschuldigend toe.

‘Zeg op, meneertje, waar is je tweelingbroer? Ik ben niet achterlijk!’

Hij fronste licht en barstte toen in lachen uit. Ha! Dat gaf de doorslag. Ik had gelijk; ik had hem ontmaskerd, maar zijn antwoord bracht me weer aan het twijfelen.

‘Als ik een tweelingbroer had, denk je dan dat ik degene zou zijn die hier zijn tijd zou verdoen met iemand die “niet achterlijk” is? Hij lachte weer en liep terug naar de garage, mij met open mond achterlatend. Die vent was ongelooflijk!’

Ik rende snel achter hem aan. Hij ging de garage in en begon wat te rommelen aan een carburator onder de motorkap van een oude, groene pick-up truck. ‘Dus u denkt dat ik achterlijk ben?’ zei ik, op een uitdagender toon dan mijn bedoeling was.

‘We zijn allemaal achterlijk,’ antwoordde hij. ‘Maar sommige mensen weten dat, andere niet. Jij hoort blijkbaar bij de laatste groep. Geef me die kleine sleutel eens aan.’

Ik gaf hem zijn vervloekte sleutel en maakte aanstalten te vertrekken. Maar voordat ik wegging, moest ik het weten. ‘Wilt u mij alstublieft vertellen hoe u zo snel op het dak bent geklommen? Ik begrijp er echt niets van.’

Hij gaf de sleutel aan mij terug en zei: ‘De wereld is onbegrijpelijk; je moet niet proberen hem te verklaren.’ Hij wees naar de plank achter me. ‘Nu heb ik die hamer en schroevendraaier nodig.’

Vol frustratie keek ik hem nog even aan, en probeerde een manier te vinden om hem zover te krijgen dat hij mij zou vertellen wat ik wilde weten, maar het leek wel of hij mijn aanwezigheid niet opmerkte.

Ik gaf het op en liep naar de deur toen ik hem hoorde zeggen:

‘Blijf hier en doe iets nuttigs.’ Behendig verwijderde hij de carburator, als een chirurg tijdens een harttransplantatie, zette hem voorzichtig neer en wendde zich naar mij. ‘Hier,’ zei hij terwijl hij mij de carburator aangaf. ‘Haal hem uit elkaar en stop de onderdelen in dat blik om te weken. Dat zal je even afleiden van je vragen.’

Mijn ergernis veranderde in een lachbui. Die oude vent was dan misschien irritant, maar hij intrigeerde me ook. Ik besloot om vriendelijk te zijn.

‘Mijn naam is Dan,’ zei ik, en stak mijn hand uit met een onechte glimlach. ‘Hoe heet u?’

Hij legde een schroevendraaier in mijn uitgestrekte hand. ‘Mijn naam doet er niet toe; de jouwe trouwens ook niet. Wat wel belangrijk is, is wat er achter namen en vragen ligt. Je zult deze schroevendraaier nodig hebben om die carburator uit elkaar te halen,’ zei hij.

‘Er ligt niets achter vragen,’ wierp ik tegen. ‘Zoals de vraag hoe je naar dat dak bent gevlogen.’

‘Ik vloog niet, ik sprong,’ antwoordde hij met uitgestrekt gezicht. ‘Het heeft niets te maken met tovenarij, dus stel je er niet te veel van voor. In jouw geval, echter, zal ik mijn toevlucht moeten nemen tot hoogstaande magie. Het ziet er naar uit dat ik een ezel in een mens moet veranderen.’

‘Wie denk je wel niet dat je bent?’

‘Ik ben een krijger,’ snauwde hij. ‘En verder hangt wie ik ben af van wie jij wilt dat ik ben.’

‘Kun je niet gewoon antwoord geven op een normale vraag?’ ik koelde mijn woede op de carburator.

‘Stel maar een normale vraag, dan zal ik mijn best doen,’ zei hij met een onschuldige glimlach. De schroevendraaier gleed uit en nam een stuk vel mee van mijn vinger. ‘Verdikke!’ riep ik uit, en liep naar de gootsteen om de wond te wassen. Hij reikte me een pleister aan.

‘Vooruit, hier is een normale vraag.’ Ik deed mijn best op geduldige toon te spreken. ‘Hoe kun jij mij van dienst zijn?’

‘Ik ben je al van dienst geweest,’ antwoordde hij, terwijl hij naar mijn vinger wees.

Dat deed de deur dicht. ‘Luister, ik ga mijn tijd hier niet verder verdoen. Ik heb slaap nodig.’ Ik zette de carburator neer en wilde vertrekken.

‘Hoe weet je zo zeker dat je niet je hele leven al geslapen hebt? Hoe weet je dat je nu niet slaapt?’ zei hij, terwijl hij me strak aankeek.

‘Het zal wel,’ ik was te moe om ertegenin te gaan. ‘Nog één ding, voor ik ga, hoe heb je dat voor elkaar gekregen, je weet wel, op het...?’

‘Morgen, Dan, morgen,’ onderbrak hij me. Toen glimlachte hij warm en al mijn angsten en frustraties smolten weg. Hij strekte zijn hand uit en greep mijn gewonde hand. Al snel begon mijn hand, mijn arm, en daarna mijn hele lichaam te tintelen. Hij zei: ‘Het was goed om je weer te zien.’

‘Hoe bedoel je “weer”?’ begon ik, maar ik hield me in. ‘Ik weet het, morgen, morgen.’ We lachten allebei. Ik liep naar de deur, stopte, draaide me om, keek hem aan en zei: ‘Tot ziens... *Socrates*.’

Hij keek verwonderd en haalde toen goedmoedig zijn schouders op. Ik denk dat hij de naam wel mooi vond. Ik vertrok zonder verder iets te zeggen.

De volgende ochtend sliep ik door mijn eerste college heen. Tegen de tijd dat mijn middagtraining begon, was ik wakker en energiek. Nadat we de trappen van de tribune op en af waren gerend, lagen Rick, Sid en ik, samen met onze teamgenoten op de grond; zwetend en hijgend terwijl we onze benen, schouders en ruggen stretchten. Meestal hield ik mijn mond tijdens dit ritueel, maar vandaag wilde ik hen vertellen wat er die nacht was gebeurd. Het enige dat ik kon zeggen was: ‘Ik heb vannacht een heel bijzondere kerel ontmoet bij een tankstation.’

Mijn vrienden waren meer geïnteresseerd in de pijn in hun benen van het stretchen dan in mijn onbeduidende verhaaltje.

We deden rustig onze warming-up met een paar keer opdrukken in handstand, een paar buik- en beenspieroefeningen en daarna begonnen we aan onze grondoefeningen. Terwijl ik keer op keer door de lucht vloog, om de rekstok zwaaide, schaarde op het paard

en me door een nieuwe, inspannende ringoefening worstelde, dacht ik na over de mysterieuze kunststukjes van de man die ik Socrates had genoemd. Mijn verwarde gevoelens zeiden me dat ik hem moest mijden, maar ik moest en zou deze raadselachtige figuur doorgronden.

Na het avondeten maakte ik snel mijn huiswerk voor geschiedenis en psychologie, schreef een ruwe opzet voor een opstel voor Engels en stormde mijn appartement uit. Het was elf uur 's avonds en ik werd overvallen door twijfel toen ik het tankstation naderde. Wilde hij me echt nog een keer zien? Wat zou ik kunnen zeggen om hem ervan te overtuigen dat ik hoogst intelligent was?

Hij was er, stond in de deuropening. Hij boog en nodigde me met een armzwaai uit zijn kantoor binnen te gaan. 'Wil je je schoenen uittrekken, dat is een gewoonte van mij.'

Ik ging zitten op de bank en zette mijn schoenen vlak naast me voor het geval dat ik in allerijl wilde vertrekken. Ik vertrouwde deze mysterieuze vreemdeling nog steeds niet.

Het begon te regenen. De kleur en de warmte van het kantoor vormden een comfortabel contrast met de donkere nacht en de onheilspellende wolken buiten. Ik begon me op mijn gemak te voelen. Ik leunde naar achteren en zei: 'Weet je, Socrates, ik heb het gevoel dat ik je al eens eerder heb ontmoet.'

'Dat is ook zo,' antwoordde hij, en weer zette hij de deur in mijn hoofd open waar dromen en realiteit één werden. Ik wachtte even.

'Eh, Socrates, ik heb steeds dezelfde droom – jij komt erin voor.' Ik bestudeerde hem aandachtig, maar zijn gezicht vertoonde geen reactie.

'Ik kom voor in de dromen van een heleboel mensen, jij ook. Vertel me eens over jouw droom.' Hij glimlachte.

Ik vertelde hem mijn droom, zo gedetailleerd als ik me kon herinneren. De kamer leek donkerder te worden toen de afschuwelijke beelden tot leven kwamen in mijn hoofd, en mijn vertrouwde wereld begon te vervagen.

Toen ik klaar was, zei hij: 'Ja, een heel goede droom.' Voordat ik hem kon vragen wat hij daarmee bedoelde, rinkelde de bel van het

tankstation tweemaal. Hij deed een poncho aan en ging naar buiten de natte nacht in. Ik keek hem na door het raam.

Het was druk; de vrijdagavondspits. Het werd een hectische be-doening; de ene na de andere klant kwam aanrijden. Ik voelde me ongemakkelijk zoals ik daar zat, dus ik ging naar buiten om hem te helpen, maar hij leek me niet op te merken.

Een eindeloze rij auto's verwelkomde mij: tweekleurige, rode, groene, zwarte, stationcars, bestelbusjes en buitenlandse sportauto's. De stemmingen van de klanten waren net zo verschillend als hun auto's. Er waren maar een of twee mensen die Socrates leken te kennen, maar de meesten keken hem nog eens goed aan, alsof ze iets vreemds of ondefinieerbaars zagen.

Sommige mensen waren in feeststemming, hard lachend en met de radio keihard aan terwijl wij ze hielpen. Socrates lachte met me. Een paar klanten waren nors en deden extra hun best om on-aardig te zijn, maar Socrates behandelde iedereen even hoffelijk, als-of ze allemaal zijn persoonlijke gast waren.

Na middernacht kwamen er nog maar weinig auto's en klanten. De frisse lucht leek onnatuurlijk stil na de herrie en de drukte. Toen we het kantoor inliepen, bedankte Socrates me voor mijn hulp. Ik wimpelde het af, maar was blij dat hij het had gemerkt. Het was lang geleden dat ik iemand ergens mee had geholpen.

In het warme kantoor herinnerde ik me weer waar we gebleven waren. Zodra ik op de bank zat begon ik te praten. 'Socrates, ik heb een paar vragen.'

Hij vouwde zijn handen samen als in een gebed en keek omhoog naar het plafond alsof hij om goddelijke steun vroeg – of engelenge-duld. 'Wat,' vroeg hij met een zucht, 'wil je vragen?'

'Nou, ik wil nog steeds weten hoe het zit met dat dak, en waarom je zei "Goed je wéér te zien," en ik wil weten wat ik voor je kan doen en hoe jij mij van dienst kunt zijn. En ik wil ook weten hoe oud je bent.'

'Laten we beginnen met de makkelijkste. Ik ben zesennegentig jaar, volgens jullie tijdrekening.' Hij was geen zesennegentig. Zesen-vijftig misschien; zesenzestig op zijn hoogst; zesenzeventig, moge-

lijk maar moeilijk te geloven. Maar zesennegentig? Hij loog – maar waarom zou hij liegen? En ik moest ook nog vragen wat hij bedoelde met dat andere dat hij zich net had laten ontglippen.

‘Socrates, wat bedoel je met “volgens jullie tijdrekening”? Leef jij in de tijdzone van de oostkust, of kom je,’ grapte ik halfhartig, ‘uit de ruimte?’

‘Iedereen komt toch uit de ruimte?’ antwoordde hij. Tegen die tijd beschouwde ik dat al als een serieuze mogelijkheid.

‘Ik wil nog steeds weten wat wij voor elkaar kunnen doen.’

‘Niet meer dan dit: ik zou best nog een laatste leerling willen, en het is duidelijk dat jij een leraar nodig hebt.’

‘Ik heb genoeg leraren,’ zei ik iets te snel.

Hij zweeg even en haalde diep adem. ‘Of je een goede leraar hebt of niet hangt af van wat je wilt leren.’ Hij stond met een soepele beweging op uit zijn stoel en liep naar de deur. ‘Kom mee, ik wil je iets laten zien.’

We liepen naar de hoek, waarvandaan we uitzicht hadden op de lichtjes van het kantorenpark aan het einde van de weg en de lichtjes van San Francisco daarachter.

‘Deze wereld,’ zei hij, terwijl hij met zijn arm een gebaar maakte langs de horizon, ‘is een school, Dan. Het leven is de enige echte leraar. Het biedt je vele ervaringen en als ervaring op zichzelf wijsheid en voldoening zou brengen, dan zouden alle oude mensen gelukkige en verlichte meesters zijn. Maar de ervaringslessen liggen verborgen. Ik kan je helpen leren van je ervaringen zodat je de wereld helder gaat zien en helderheid is iets wat je op dit moment heel erg nodig hebt. Je weet dat dat waar is, maar je denken verzet zich ertegen; je hebt kennis nog niet omgezet in wijsheid.’

‘Dat weet ik nog niet zo zeker, ik bedoel, zo ver zou ik niet willen gaan.’

‘Nee, Dan, je weet het nog niet, maar zo ver zul je wel gaan, en zelfs nog verder.’

We liepen terug naar het kantoor toen een glimmend rode Toyota kwam aanrijden. Socrates praatte door terwijl hij de benzinetank openmaakte. ‘Net als de meeste mensen, heb je geleerd om